

1 Mit jelent a gyakorlatban a jogi értelemben vett szülői felelősség fogalma? Melyek a szülői felelősséggel rendelkező személy jogai és kötelességei?

A gyermekek és a szülők kölcsönös jogait és kötelességeit a Litván Köztársaság polgári törvénykönyve (*Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*, a továbbiakban: polgári törvénykönyv) III. könyvének IV. része szabályozza. A polgári törvénykönyv 3.155. cikke úgy rendelkezik, hogy a szülőknek gondoskodniuk kell gyermekeikről, amíg azok nagykorúvá vagy önállóvá nem válnak. A szülőknek joguk és kötelességük, hogy őszinteségre neveljék és iskoláztassák gyermekeiket, gondoskodjanak egészségükről, és – figyelembe véve a gyermekek fizikai és szellemi állapotát – kedvező feltételeket teremtsenek teljes és harmonikus fejlődésük érdekében, hogy felkészítsék őket az önálló életre a társadalomban. A polgári törvénykönyv III. könyvének XI. fejezete szabályozza a szülőknek a gyermekeikre vonatkozó szülői jogait és kötelességeit, a XII. fejezet pedig a szülők és a gyermekek vagyoni jogairól és kötelezettségeiről rendelkezik.

A polgári törvénykönyv 3.227. cikkének (2) bekezdése szerint – a polgári törvénykönyv 3.222. cikk (4) bekezdésében meghatározott kivételtől eltekintve – az örökbefogadásról szóló bírósági határozat jogerőre emelkedésének napjától a törvény értelmében az örökbefogadó szülőket kell a gyermek szüleinek tekinteni.

2 Általában ki gyakorolja a gyermek felett a szülői felelősséget?

A polgári törvénykönyv 3.156. cikke értelmében az apa és az anya egyenlő jogokkal és kötelességekkel rendelkeznek gyermekeik tekintetében. A szülők egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel bírnak gyermekeiket illetően függetlenül attól, hogy a gyermek házasságban vagy házasságon kívül, a válás, a házasság érvénytelenítése vagy különválás után jött a világra.

3 Ha a szülők nem tudják vagy nem akarják gyakorolni a szülői felelősséget gyermekeik felett, kinevezhető-e helyettük egy másik személy?

Ha a szülők nem tudják, vagy nem akarják gyakorolni a szülői felelősséget gyermekeik felett, helyettük kinevezhető másik személy. A polgári törvénykönyv erre a célra a gyámság intézményét és a kiskorúak gondnokság alá helyezését teszi lehetővé. A gyermek ideiglenes vagy állandó gyámság/gondnokság alá helyezésének alapvető szabályairól a 3.254. és a 3.257. cikk rendelkezik.

4 Ha a szülők elválnak vagy különválnak, hogyan születik döntés a szülői felelősség további gyakorlásáról?

Ha a szülők elválnak, a szülői felelősség további gyakorlására vonatkozó döntés a válás módjától függ.

Ha a házasságot közös megegyezéssel bontják fel, a házastársaknak a válás következményeit (vagyonmegosztás, gyermektartási díj stb.) rendező megállapodást kell benyújtaniuk a bírósághoz. A polgári törvénykönyv 3.53. cikkének (3) bekezdése szerint a házasság felbontását kimondó határozat meghozatalakor a bíróság jóváhagyja a házastársaknak a válás következményeit rendező megállapodását, amely rendelkezik a kiskorú gyermekek és egymás számára fizetendő tartásdíjról, a kiskorú gyermekek lakóhelyéről, a gyermekek iskoláztatásában való részvételükről, valamint egyéb vagyoni jogaikról és kötelezettségeikről. A megállapodásban foglaltakat a házasság felbontását kimondó bírósági határozatba kell foglalni. Abban az esetben, ha a körülményekben lényeges változás következik be (a volt házastársak egyikének betegsége, munkaképtelenség stb. miatt), a volt házastársak vagy a volt házastársak egyike kérheti a bíróságtól, hogy módosítsa a házasság megszűnésének következményeit rendező megállapodás feltételeit.

Amennyiben a házasságot az egyik házastárs kérésére bontják fel, a bírósághoz benyújtott kérelemnek azt is tartalmaznia kell, hogy a kérelmező hogyan fogja kötelezettségeit teljesíteni a másik házastárs és kiskorú gyermekeik irányában. A házasság felbontását kimondó ítélet meghozatalakor a bíróságnak rendeznie kell a kiskorú gyermekek elhelyezésével és tartásával, a másik házastárs tartásával, valamint a házastársak közös vagyonának megosztásával kapcsolatos kérdéseket, kivéve, ha a vagyont a házastársak közjegyző által hitelesített megállapodással megosztották (polgári törvénykönyv 3.59. cikk). A házasság mindkét vagy az egyik házastárs vétkeisége alapján történő felbontása ugyanazon következményekkel jár, mint a házasságnak a házastársak közös megegyezése alapján történő felbontása (polgári törvénykönyv 3.51–3.54. cikk). A házasságnak az egyik házastárs vétkeisége alapján történő felbontása esetén a polgári törvénykönyv 3.59. cikkét kell megfelelően alkalmazni.

Különválás esetén a házastársak egyike bírósághoz fordulhat a külön életvitel feltételeinek meghatározása érdekében, ha bizonyos, a másik házastársától független körülmények miatt a továbbiakban nem képes a házastársával együtt élni, közös életük tarthatatlanná vált, vagy az együttélésük súlyosan károsíthatja kiskorú gyermekeik érdekeit, illetve, ha a házastársak nem érdekeltek a további együttélésben. A különválást kimondó határozat meghozatalakor a bíróságnak meg kell neveznie azt a házastársat, akinél elhelyezi a gyermekeket, döntenie kell a gyermekek tartásával és a különvált apának (vagy anyának) a gyermekek iskoláztatásában történő részvételével kapcsolatos kérdésekben. A házastársak együttesen is kérhetik a bíróságtól a különválás jóváhagyását, amennyiben megállapodtak a különválás következményeiről a kiskorú gyermekek elhelyezését, tartását és iskoláztatását, valamint a vagyonuk megosztását és egymás tartását illetően. Ha a házastársak megállapodtak a különválás következményeiről, a bíróság jóváhagyja a megállapodást, feltéve, hogy az összeegyeztethető a közrenddel, valamint nem sérti a kiskorú gyermekek vagy a másik házastárs jogait és jogos érdekeit. A megállapodás jóváhagyását követően a megállapodást a különválást kimondó bírósági határozatba kell foglalni.

5 Ha a szülők megállapodást kötnek a szülői felelősség tárgyában, milyen alakú szabályokat kell betartani ahhoz, hogy megállapodásuk jogilag kötelező erejű legyen?

Ha a szülők együtt élnek, a tartás módját és formáját a szülők kölcsönös megállapodása határozza meg. Az ilyen megállapodásra nem vonatkozik formai követelmény és nincs a megkötésére meghatározott eljárás. A polgári törvénykönyv 3.193. cikke értelmében a házasság közös megegyezés alapján történő felbontása (polgári törvénykönyv 3.51. cikk) vagy különválás (polgári törvénykönyv 3.73. cikk) esetén a házastársaknak a kiskorú gyermekek tartására vonatkozó kölcsönös kötelezettségeiket, valamint a tartás módját, összegét és formáját meghatározó megállapodást kell kötniük. A megállapodást a bíróságnak jóvá kell hagynia (polgári törvénykönyv 3.53. cikk). A kiskorú gyermekek szülei akkor is köthetnek a gyermekek tartására vonatkozó megállapodást, ha házasságuk felbontása egyéb indokok alapján történik. Ha az egyik szülő nem teljesíti a kiskorú gyermekek tartására vonatkozó, a bíróság által jóváhagyott megállapodást, a másik szülőnek joga van bírósághoz fordulni a végrehajtás elrendelése céljából.

6 Ha a szülők nem tudnak megállapodásra jutni a szülői felelősség kérdésében, milyen egyéb, bíróságon kívüli alternatív megoldások vannak a konfliktus rendezésére?

A konfliktus peren kívüli rendezésének alternatív módjaként a szülők közvetítési szolgáltatásokat vehetnek igénybe. A bírósági közvetítés minden rendes bíróságon elérhető. A bírósági közvetítés ingyenes. E megoldás a jogviták rendezésének olcsóbb és gyorsabb módja. Kiemelendő, hogy a bírósági közvetítés biztosítja a titoktartást és a felek bármikor, indoklás nélkül elállhatnak a bírósági közvetítéstől. A jogvita bírósági közvetítésre utalását a polgári

ügyben eljáró bíró (bírói tanács) vagy a jogvitában részt vevő bármely fél kezdeményezheti. A közvetítésre vonatkozó további információ, illetve a mediátorok jegyzéke a [litván bíróságok weboldalán található](#).

7 Ha a szülők bírósághoz fordulnak, mely kérdésekben hozhat döntést a bíró a gyermekkel kapcsolatban?

Ha a szülők bírósághoz fordulnak, a bíró a gyermeket érintő valamennyi ügyben határozhat, ideértve a gyermek elhelyezését, a szülők kapcsolattartási/láthatási jogait, a kiskorú gyermekek tartását és egyéb, a bírósághoz benyújtott kérelemben megjelölt kérdést.

8 Ha a bíróság a szülői felügyeletet csak az egyik szülőnek ítéli meg, az egyben azt is jelenti, hogy a jogot gyakorló szülő a másik szülő előzetes megkérdezése nélkül dönthet a gyermeket érintő minden kérdésben?

A polgári törvénykönyv 3.156. cikke úgy rendelkezik, hogy az apa és az anya egyenlő jogokkal és köteleességekkel rendelkeznek gyermekeik tekintetében. Ez attól függetlenül érvényes, hogy a gyermek házasságban vagy házasságon kívül, a házasság felbontása, a házasság érvénytelenítése vagy különválás után jött a világra. A szülőknek joguk és kötelességük, hogy felneveljék gyermekeiket, felelősek gyermekeik iskoláztatásáért és fejlődéséért, egészségéért, valamint a gyermekek részére szellemi és erkölcsi útmutatás nyújtásáért. Az említett köteleességek teljesítése során a szülők jogai elsőbbséget élveznek más személyek jogaival szemben. A szülőknek meg kell teremteniük gyermekeik számára az oktatási intézmények látogatásához szükséges feltételeket, amíg a gyermekek be nem töltik a jogszabályban meghatározott életkort.

Az egyik szülő számára önálló felügyeleti jog csak akkor állapítható meg, ha a másik szülő szülői felelősségét korlátozták. Ha a szülők (az apa vagy az anya) nem teljesítik a gyermekeik felnevelésére vonatkozó kötelességüket, szülői felelősségükkel visszaélnak, kegyetlenül bánnak gyermekeikkel, erkölcsstelen magatartásukkal káros hatást gyakorolnak gyermekeikre vagy nem gondoskodnak róluk, a bíróság határozatot hozhat a szülő (az apa vagy az anya) szülői felelősségének ideiglenes vagy határozatlan idejű korlátozásáról. A határozathozatal során a bíróság figyelembe veszi a szülői felelősség korlátozására irányuló kérelem alapjául szolgáló konkrét körülményeket. A szülők azonban megtartják a gyermekkel való kapcsolattartás jogát, kivéve, ha ez ellentétes a gyermek érdekeivel. Ha a szülői felelősséget határozatlan időre szólan korlátozták, a gyermeket a szülők beleegyezése nélkül örökbe fogadhatják.

9 Mit jelent a gyakorlatban, ha a bíróság úgy dönt, hogy a két szülő közösen gyakorolja a szülői felügyeletet?

A szülők közös megegyezéssel döntenek a gyermekeik iskoláztatásához és a szülői felelősség egyéb vonatkozásaihoz kapcsolódó valamennyi kérdésről. Megegyezés hiányában a vitás kérdésben a bíróság határoz.

A gyermekkel való kapcsolattartás és a gyermek iskoláztatásában való részvétel iránti kérelmet a gyermek apja, anyja, vagy a cselekvőképtelen kiskorú szülők szülei (gyámja/gondnoka) nyújthatnak be. A bíróság meghatározza a különvált apa vagy anya gyermekével való kapcsolattartásának módját, figyelembe véve a gyermek érdekeit és törekedve arra, hogy lehetővé tegye, hogy a különvált apa vagy anya a lehető legnagyobb mértékben részt vehessen a gyermek oktatásában. A gyermekkel való minimális mértékű kapcsolattartás csak akkor rendelhető el, ha a folyamatos, lehető legnagyobb mértékű kapcsolattartás sértené a gyermek érdekeit.

10 Ha valaki szülői felelősséggel kapcsolatos kérelmet kíván benyújtani, melyik bírósághoz vagy hatósághoz kell fordulnia? Milyen alaki szabályokat kell betartani, és milyen iratokat kell csatolni a kérelemhez?

Ha valaki szülői felelősségre vonatkozó kérelmet kíván benyújtani, a körzeti bírósághoz kell fordulnia. A kérelemben meghatározott követelményektől, valamint (a szülői felelősséghez fűződő) vitatott, rendezendő vagy meghatározandó jogoktól és köteleességektől függ, hogy milyen alaki szabályokat kell betartani, és milyen iratokat kell csatolni a kérelemhez.

11 Milyen eljárás érvényes ezen esetekre? Van-e sürgősségi eljárás?

A szülői felelősséghez kapcsolódó főbb jogvitákat és kérdéseket egyszerűsített eljárásban vizsgálják.

12 Igényelhető-e jogsegély az eljárás költségeinek fedezésére?

A költségmentesség igénybevételét az állam által biztosított költségmentességről szóló törvény (*Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas*) szabályozza. Az állam által biztosított költségmentesség igénybevételének lehetősége az adott személy pénzügyi helyzetétől függ.

13 Lehet-e fellebbezni a szülői felelősséggel kapcsolatban hozott döntés ellen?

Igen, az ilyen határozatokkal szemben a polgári eljárás általános szabályai szerint lehet a magasabb fokú bíróságoknál fellebbezni.

14 Bizonyos esetekben előfordulhat, hogy bírósághoz kell fordulni a szülői felelősséggel kapcsolatos döntés végrehajtása érdekében. Milyen bírósághoz kell fordulni és milyen eljárás követendő ilyen esetekben?

A bírósági határozatokat a bírósági végrehajtó hajtja végre.

15 Mit kell tennem az egy másik tagállamban kibocsátott, szülői felelősségről szóló bírósági határozat e tagállamban történő elismerése és végrehajtása érdekében?

A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendeletet alkalmazva a másik uniós tagállam bírósága által hozott határozatokat Litvániában külön eljárás nélkül elismerik. E rendeletet Dánia kivételével minden uniós tagállam alkalmazza.

Az uniós tagállamok bíróságai által a kapcsolattartási jog, valamint a gyermek visszavételére kötelezés terén hozott határozatokat a Litván Köztársaság polgári perrendtartásának (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*, a továbbiakban: polgári perrendtartás) VI. részében meghatározott szabályok szerint kell végrehajtani.

A 2201/2003/EK tanácsi rendelet 15. cikke szerinti (valamint az 1996. október 19-i hágai egyezmény 8. és 9. cikke szerinti) joghatóság külföldi bíróságtól való átvállalására irányuló kérelmeket és a joghatóság külföldi bírósághoz való áttételére irányuló kérelmeket Litvánia Fellebbviteli Bírósága (*Lietuvos apeliacinis teismas*) bírálja el.

E kérelmeket – a 2201/2003/EK tanácsi rendelet eltérő rendelkezésének hiányában – a polgári perrendtartás 39. fejezetében meghatározott eljárás szerint kell elbírálni. E kérelmek benyújtásakor nem kell bírósági illetéket fizetni.

A Litvánia Fellebbviteli Bíróságához benyújtott kérelmeknek meg kell felelniük az eljárási dokumentumokra vonatkozó általános előírásoknak (polgári perrendtartás 111. cikk). A 2201/2003/EK tanácsi rendelet 15. cikkének megfelelően a kérelmeket és a kísérő dokumentumokat az állam hivatalos nyelvén kell benyújtani vagy csatolni kell azokhoz a litván fordításukat is. Amennyiben a kérelmező a Litván Köztársaság területén kívül él és az ügyben nem jelölt ki olyan képviselőt vagy kézbesítési megbízottat, aki a Litván Köztársaság területén él vagy ott van bejegyzett irodája (polgári perrendtartás 805. cikk), a kérelemben meg kell jelölni egy olyan, a Litván Köztársaság területén található címet vagy telekommunikációs eszköz címet, ahova az eljárási iratokat kézbesíteni lehet a kérelmező számára. Ezek a követelményeket azonban nem vonatkoznak a külföldi bíróság által Litvánia Fellebbviteli Bíróságához benyújtott kérelmekre.

Litvánia Fellebbviteli Bírósága szükség esetén felkérheti a Litván Köztársaság Társadalombiztosítási és Munkaügyi Minisztériumán belül működő Állami Gyermekvédelmi és Örökbefogadási Szolgálatot (*Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*), hogy terjessen elő véleményt a joghatóság átvállalásának vagy áttételének célszerűségéről. Litvánia Fellebbviteli Bírósága határidőt jelöl ki e vélemény benyújtására.

Litvánia Fellebbviteli Bírósága a kérelmet legkésőbb a kérelem bírósághoz való beérkezésétől számított hat héten belül bírálja el.

A joghatóság külföldi bíróságtól való átvállalására vonatkozó kérelem elbírálását és a kérelemnek helyt adó határozat meghozatalát követően Litvánia Fellebbviteli Bírósága az ügy körülményeire tekintettel kijelöli az illetékes litván bíróságot az ügy Litvániában való elbírálására. A külföldi bíróság előtt megindult eljárást az ügy érdemében való eldöntése céljából átteszik az illetékes litván bírósághoz. Ebben az esetben megfelelően alkalmazni kell a polgári perrendtartás 35. cikkének rendelkezéseit, és az eljárás az illetékes litván bíróság előtt folytatódik. Az illetékes litván bíróság indokolt esetben megvizsgálja az eljárásban résztvevő felek álláspontjait és intézkedik az eljárási dokumentumok hiányosságainak pótlásáról.

16 E tagállamban mely bírósághoz kell fordulnom az egy másik tagállamban kibocsátott, szülői felelősségről szóló bírósági határozat elismerésének megtámadása érdekében? Milyen eljárás alkalmazandó ilyen esetben?

A panaszt Litvánia Legfelsőbb Bíróságához (*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas*) kell benyújtani. A beadványt a polgári perrendtartás rendelkezéseinek megfelelően, semmisségi panaszként vizsgálják meg.

17 Melyik jogot alkalmazza a bíróság a szülői felelősségről szóló eljárásban, ahol a gyermek vagy a felek nem e tagállamban élnek vagy eltérő állampolgársággal rendelkeznek?

A szülők és a gyermek közötti kapcsolatra alkalmazandó jogról a polgári törvénykönyv 1.32. cikke rendelkezik. A szülők és a gyermek közötti személyes és vagyoni viszonyokat a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga szabályozza. Ha egyik szülő szokásos tartózkodási helye sem abban az államban található, ahol a gyermek szokásos tartózkodási helye található, és a gyermek és szülei ugyanazon állam állampolgárai, a közös állampolgárságuk szerinti állam joga az alkalmazandó.

A szülői felelősségre vonatkozó ügyekben az illetékes bíróságot a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-i hágai egyezménynek megfelelően kell megállapítani.

A kiskorúak védelmére, a gyámságra és a gondnokságra alkalmazandó jogot a gyermekek védelmére vonatkozóan a hatóságok jogköréről és az alkalmazandó jogról szóló 1961. október 5-i hágai egyezmény szerint kell meghatározni.

A családon belüli tartási kötelezettségeket (tartásdíj) a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 1973. október 2-i hágai egyezmény szabályozza. Utolsó frissítés: 21/10/2019

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.